

Obr. 1 Autorem anekdoty je Miroslav Kemel.

Vážené kolegyně a vážení kolegové,

dovolte nám srdečně Vás pozdravit na konci dalšího roku činnosti naší společnosti. Měli jsme příležitost setkat se společně na dvou konferencích (spolu) organizovaných ČMeS, a to nejprve díky členům ostravské pobočky v květnu na horské konferenci na Rejvízu v Jeseníkách, v září pak v Kutné Hoře, kde členové hradecké pobočky uspořádali naši každoroční Českou meteorologickou konferenci. Myslím, že není pochyb o tom, že obě akce byly povedené, za což patří dík především organizátorům, dále i všem účastníkům, kteří na nich sdíleli výsledky svých výzkumů, či pracovních úkolů. Plynule během roku pokračovala i činnost terminologické skupiny, která se rozrostla o několik tematických skupinek; především díky nim opět pokročil proces dalšího rozvoje našeho Elektronického meteorologického slovníku.

Na letošní rok však budou mnozí naši spoluobčané vzpomínat neradi kvůli zářijovým povodním. Jejich odborné vyhodnocení pod vedením ČHMÚ se nyní posouvá do druhé etapy, avšak už nyní můžeme říci, že v operativě pracující meteorologové i hydrologové skvěle obstáli a vydatně přispěli ke zmírnění následků této přírodní katastrofy. Můžeme tak ocenit pokrok, kterého naše obory dosáhly od dřívějších obdobných

událostí, a to především na poli monitoringu a numerických předpovědí. Zároveň je to pro nás všechny povzbuzením do další práce na poli operativy i výzkumu.

Na konci roku se nejen ohlížíme dozadu, nýbrž také plánujeme aktivity v následujícím roce 2025. Česká meteorologie v něm oslaví významné výročí týkající se její „kolébky“, totiž observatoře v pražském Klementinu, patřící již dlouho do sítě stanic ČHMÚ. Jakkoli tamní meteorologická měření začala díky jezuitovi Josefu Steplingovi již dříve, od roku 1775 se datuje tamní souvislá teplotní řada, jejíž délka příští rok dosáhne 250 let. Také horská meteorologická observatoř na Milešovce, kterou v současnosti spravuje ÚFA AV ČR, oslaví úctyhodné 120. výročí.

A právě klementinské výročí je důvodem, proč jsme se rozhodli Českou meteorologickou konferenci 2025 uspořádat v Praze, a to přímo v historických prostorách Klementina. Již nyní tedy zveme na společné setkání, které proběhne 23. až 25. září 2025.

Vraťme se však v našich výhledech o devět měsíců zpátky, protože nás nyní čekají vánoční svátky, které máme spojeny s přáním vzájemné blízkosti a pokoje lidem dobré vůle. Přejeme, aby se Vám tato přání splnila a dařilo se Vám i v novém roce.

Za celý Výbor ČMeS Miloslav Müller, místopředseda

Česká meteorologická konference 2024

Ve dnech 24. až 26. září 2024 se v Kutné Hoře (obr. 2), v prostorách hotelu U Kata (obr. 3,4), uskutečnila Česká meteorologická konference. ČMeS, která tuto tradiční akci uspořádala, tak rozvíjí již mnohaletou tradici pravidelných setkávání české (československé) odborné komunity lidí zabývajících se meteorologií, klimatologií, kvalitou ovzduší a příbuznými obory. První konference společnosti se konala v roce 1965 v Praze. Nedávno zavedený název konference vyjadřuje, že akce není určena pouze pro členy ČMeS, nýbrž i pro širokou odbornou či zájmovou meteorologickou veřejnost, pro ty, kdo v těchto oborech pracují, studují, nebo je meteorologie jejich koníčkem. Důležitým cílem České meteorologické konference bylo, a i v budoucnu bude, vzájemně se informovat o aktuálním dění v našich oborech.

Obr. 2 Chrám sv. Barbory v Kutné Hoře.

Konference byla v letošním roce organizována především pracovníky hradecké pobočky České meteorologické společnosti a Českého hydrometeorologického ústavu za spolupráce Ústavu fyziky atmosféry AV ČR, v. v. i. a Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy. Krátce po 13. hodině v úterý 24. září konferenci zahájila předsedkyně společnosti Taťána Míková. Za Český hydrometeorologický ústav účastníky pozdravil a přivítal Libor Černíkovský, za Ústav fyziky atmosféry AV ČR, v. v. i. Miloslav Müller a za MFF UK Tomáš Halenka. Účastníky konference pozdravil a město představil starosta Kutné Hory pan Mgr. Lukáš Seifert, který pohovořil i o aktuálních a čerstvých zkušenostech z povodní v září 2024 ve městě a v jeho okolí. Za organizátory účastníky přivítala Stanislava Kliegrová a Lucie Kašíčková, které přidaly i několik organizačních pokynů a informací.

Letošní konference neměla jednotné téma, aby každý účastník mohl nabídnout příspěvek o námětu, kterému se v poslední době věnuje. První blok moderovala Taťána Míková. V této části zaznělo celkem pět příspěvků. Libor Černíkovský hovořil o otevřených datech ČHMÚ a souvislostech, Radmila Brožková o zapojení ČHMÚ do iniciativy Destination Earth. Martin

Novák prezentoval, jak dál se SIVS (Systém integrované výstražné služby), Jan Řehoř za kolektiv autorů představil Dynamický monitoring a katalogizaci sucha v globálním měřítku a Martin Dubrovský za kolegy rozebral nové možnosti využití stochastického generátoru.

První sekce byla zakončena stručným představením posterů a jejich autorů. Posterů bylo celkem sedm. Diskuse k jejich obsahu se pak následně přenesla k panelům s příjemným občerstvením.

Obr. 3 Společné foto účastníků. Foto Hana Stehlíková.

Mezi 16. až 18. hodinou zaznělo šest příspěvků ve druhé odborné sekci, kterou moderoval Miloslav Müller. Jan Horák za kolektiv autorů referoval o detailním měření konvektivních bouří a střihu větru pomocí různých skenovacích strategií mobilním radarem MASEC, Filip Najman za autory představil použití bezpilotních dronů při měření vertikálních profilů atmosféry, Miloslav Staněk se spoluautorem Miloslavem Müllerem hovořil o podmínkách vzniku a vývoje derech ve střední Evropě, Petr Zacharov za autorský kolektiv představil konvektivní prekursor v reanalýze PERUN, Jan Peiker za spoluautory nastínil statistický postprocessing modelových koncentrací přízemního ozonu a za autorský kolektiv hovořila Naďa Zíková o kritické studii vlivu mezní vrstvy na přízemní vs. stožárová měření atmosférického aerosolu.

Obr. 4 Foto z jednacího sálu konference (hotel U Kata).

Po večeři, která se konala v krásném historickém prostředí hotelu, se v 19.30 sešel téměř kompletní

výbor společnosti. Schůzi výboru řídila předsedkyně společnosti. Výbor na svém jednání probral plánované body a přijal jednu novou členku.

Jednání druhého dne konference (středa 25. září) začalo podle plánu v 9 hodin. Podle obvyklého schématu bylo zahájeno Valné shromáždění ČMeS. Přítomných členů společnosti bylo méně než polovina, proto bylo podle stanov jednání přerušeno a pokračovalo po skončení dopoledního odborného programu konference.

Třetí blok letošní konference moderoval Robert Piwko. Tomáš Halenka představil Projekt FOCI - Non-CO₂ klimatické faktory a jejich vliv na klima, kvalitu ovzduší a zdraví. Eva Holtanová přednesla scénáře změny klimatu, přehled a diskuse různých přístupů, Dominik Musil za spoluautory představil proměnu klimatu v České republice za pomoci klimatických klasifikací, Eva Plavcová za spoluautory hovořila o trendech krátkodobé proměnlivosti srážek v klimatických modelech, Lenka Crhová za autory ukázala zpracování návrhových srážek o délce trvání 5 min až 3 dny ze staničních měření a Miloslav Müller připravil spolu s Markem Kašparem prezentaci s několika poznámkami k příčinám a extrémě srážkové události v září 2024.

Obr. 5 Restaurace hotelu U Kata v Kutné Hoře.

Před obědem pokračovalo Valné shromáždění ČMeS, které vedla předsedkyně Taťána Míková. Členové společnosti byli informováni Pavlem Lipinou o činnosti společnosti za poslední rok od minulého Volebního valného shromáždění v Roudnici nad Labem v září 2023. Připomněli jsme si zesnulé kolegy, jejichž památku jsme utčili minutou ticha. Hospodářka společnosti Lucie Pokorná účastníky seznámila s hospodařením společnosti za poslední rok. Z úst Lucie Kašičkové zazněla zpráva revizní komise, která zkoumala hospodaření společnosti od minulého valného shromáždění společnosti. Miloslav Müller informoval o novinkách z Výboru Evropské meteorologické společnosti (EMS) a o samotné výroční konferenci EMS konané počátkem září v Barceloně. Hlavním bodem letošního valného shromáždění bylo udělení Ceny profesora Hanzlíka, udělení čestných členství společnosti a čestných uznání.

V závěrečném IV. odborném bloku, který moderoval Tomáš Halenka, zaznělo pět příspěvků. Blok zahájil Jáchym Brzezina, který za spoluautory informoval o vlivu přechodu saharského písečného prachu na koncentrace částic v ovzduší na přelomu března a dubna 2024 v České republice. David Tichopád za spoluautory hovořil o vlivu atmosférické cirkulace na teplotní extrémy ve středoevropských pohořích v období 1961–2022. Olga Halášová referovala o povodních na Jesenicku v roce 1903. Marie Novotná za spoluautory informovala o provedené analýze slunečního UV záření a ozonu na stanici Brno-Kotlářská v letech 2017–2021. Poslední příspěvek letošní konference přednesl Pavel Jůza na téma případy nové sněhové pokrývky v červnu na horách v ČR.

Po zakončení odborného programu konference pokračoval program kulturní. Vystoupila členka naší společnosti Lucie Pokorná s tanečním vystoupením a David Tichopád zazpíval a zahrál několik písní na kytaru. Před 18. hodinou byl zahájen společenský večer konference (obr. 5).

Závěrečný (třetí) den byl tradičně věnován odborným a jiným exkurzím. V 9 hodin byla pro 20 účastníků, kteří se včas přihlásili, neboť počet byl omezený, naplánována exkurze na letiště Čáslav s programem biologické ochrany letiště, poté návštěva muzea letecké techniky s výkladem, návštěva armádní letištní jednotky hasičů a návštěva hangáru se statickou ukázkou.

Od 9.30 byla také domluvená a realizována komentovaná prohlídka historického centra Kutné Hory v délce trvání 2 hodiny.

Na konferenci, na kterou zavítalo 62 účastníků, zaznělo celkem 22 příspěvků ve čtyřech již uvedených sekcích. Bylo prezentováno také 7 posterů. Podle ohlasů účastníků se domníváme, že se letošní Česká meteorologická konference ČMeS vydařila a účastníci se dozvěděli mnoho nových a zajímavých informací, inspirovali se přednesenými příspěvky a navázali nová profesní a osobní přátelství.

Více informací naleznete na stránce konference: <http://www.cmes.cz/web/ceska-meteorologicka-konference-2024/>

L. Kašičková, S. Kliegrová, P. Lipina a P. Tošková

Druhé udělení ceny prof. Hanzlíka

Hlavním bodem letošního valného shromáždění bylo udělení Ceny profesora Hanzlíka, kterou společnost uděluje za mimořádný přínos pro rozvoj meteorologie a příbuzných vědních oborů. Po loňské premiéře, první oceněnou se stala doc. RNDr. Daniela Řezáčová, CSc., byl historicky druhým oceněným doc. RNDr. Jaroslav Kopáček, CSc. Laureát toto ocenění získal zejména za celoživotní pedagogickou, odbornou a popularizační práci v oborech synoptické a letecké meteorologie a objektivních metod předpovídání počasí, za obětavou a nezištnou práci pro Československou meteorologickou společnost a později Českou meteorologickou společnost (obr. 6). Více informací na: <http://www.cmes.cz/web/cena-prof-hanzlika-za-rok-2024>

Obr. 6 Předání Ceny prof. Hanzlíka doc. Kopáčkovi.

Udělení čestného členství společnosti a čestných uznání za rok 2024

Na návrh výboru bylo valným shromážděním konaným v Kutné Hoře uděleno čestné členství RNDr. Martinu Setvákovi, CSc. za položení základů české družicové meteorologie, za rozvoj zpracování, vizualizací a interpretace satelitních dat, družicový monitoring silných konvektivních bouří, kde zejména jeho zásluhou došlo k významnému rozšíření zkušeností s hodnocením konvektivních systémů včetně supercelárních bouří ve střední Evropě, za vzdělávání vysokoškolských studentů meteorologie, za vedení kurzů interpretace družicových dat pro odbornou veřejnost a za propojování profesionální a amatérské meteorologie. Čestné členství společnosti také obdržel RNDr. Josef Keder, CSc. za celoživotní odbornou práci v oborech meteorologie a kvalita ovzduší, zejména se zaměřením na studium mezní vrstvy atmosféry a procesů v ní probíhajících, distanční meteorologická měření, modelování a transport znečišťujících látek a expertní zkoumání vztahů mezi znečištěním atmosféry a meteorologickými podmínkami a nezištnou ochotu předávat informace dále, neustále se vzdělávat, sledovat a rozvíjet nejnovější trendy v oblastech meteorologických měření, hodnocení a zpracování dat.

Čestné uznání České meteorologické společnosti obdržela RNDr. Radmila Brožková, CSc. za dlouholetou práci v oboru meteorologie, zejména v oblasti modelů numerické předpovědi počasí, za rozvoj regionálního středoevropského modelu Aladin, precizní přístup k validaci modelů a verifikaci jimi vypočtených dat, a tím obrovský přínos pro zkvalitňování výstupů meteorologických modelů, dlouhodobou pedagogickou činnost, při které předává dál své znalosti a bohaté

zkušenosti. Čestné uznání České meteorologické společnosti získal i doc. RNDr. Tomáš Halenka, CSc. za dlouholetou aktivní práci v oborech meteorologie a klimatologie se zaměřením na regionální klimatické modelování, dynamický downscaling, odbornou i koordinační práci v mezinárodních projektech v oblasti změny klimatu a jejích dopadů a výzkum modelování městského klimatu, pedagogickou činnost na Matematicko-fyzikální fakultě Univerzity Karlovy a práci v čele České meteorologické společnosti a její pražské pobočky. Všem oceněným blahopřejeme.

Konference připravované na rok 2025

XXVIII. Stretnutie snehárov 2025

28. ročník stretnutia snehárov sa uskutoční v termíne 18. až 20. marca / března 2025. Malá Fatra – Lúčanská Fatra – Martinské hole. Epicentrom bude horská chata Javorina v nadmorskej výške 1410 m n. m. v tesnej blízkosti hlavného hrebeňa a v dosahu lyžiarskej trate. Kontakt na organizátory: hipsbb@shmu.sk

Kateřina Hrušková, Martin Halaj a Tomáš Trstenský

Česká meteorologická konference 2025

Česká meteorologická konference, jejímž hlavním cílem je vzájemně se informovat o odborných aktivitách, projektech, publikacích nejen našich členů, v roce 2025 pořádá pobočka ČMeS Praha. **Konference se uskuteční 23. až 25. září 2025 v historických prostorách Klementina a bude věnována 250. výročí zahájení pravidelných meteorologických měření v „kolébce české meteorologie“.** O konferenci budete informováni prostřednictvím elektronické konference ČMeS a na webové stránce společnosti.

Miloslav Müller

Zprávy z odborných skupin a poboček

Zpráva z terminologické skupiny

V druhém pololetí roku 2024 došlo v našem Elektronickém meteorologickém slovníku (eMS) k důkladné revizi termínů především ve třech oblastech, a to díky práci příslušných tematických skupinek, které se v rámci terminologické skupiny etablovaly. Eva Holtanová, Jan Karlický, Eva Pejchová Plavcová, Jan Řehoř a Petr Skalák zrevidovali a podstatně rozšířili skupinu hesel týkajících se klimatických modelů (různé druhy modelů, downscaling aj.); současně zavedli nová hesla týkající se proměnlivosti a změn klimatu a jejich simulace (variabilita klimatu, projekce změn klimatu, emisní a socioekonomický scénář apod.). Vladimíra Volná a Hana Škáchová provedly rozsáhlou revizi a vzájemné vyladění hesel z oboru kvality ovzduší (mj. zavedly samotné heslo kvalita ovzduší, které v eMS dosud chybělo). Lenka Hájková podstatně rozšířila dosavadní soubor fenologických hesel (např. mezinárodní fenologická zahrádka, fytoindikátor apod.). Na doplňování a úpravách dalších hesel se zapojili i jiní členové TS. Ve spolupráci s šéfredaktorem slovníku dochází k vzájemnému propojování stávajících i nových hesel do jednoho funkčního celku a napojování na

mezinárodní terminologii, v čemž hodláme pokračovat i v následujícím roce.

Miloslav Müller

Zpráva z historické skupiny

Historická skupina ve druhém pololetí letošního roku intenzivně pracovala na přesunu meteorologických informací a medailonků osobností ze starého webu společnosti na ten současný.

Pavel Lipina

Pobočka Praha

V rámci tradičních hovorů pražské pobočky ČMeS se uskutečnily čtyři semináře.

15. října 2024 nás Luboš Türkott, Zdeněk Hromada a jejich kolegové z ČZU v Praze zasvětili do problematiky zelených střech a stěn, jejichž příklady na budově své fakulty nám následně ukázali. Během obsáhlé debaty na téma možností a limitů těchto opatření jsme se občerstvovali výbornými pochutinami, které na ČZU produkují.

7. listopadu 2024 jsme se sešli na Novotného lávce, kde nám Dominika Hájková z KFA MFF UK představila téma vlivu sopek na atmosféru Země. 21. listopadu jsme zavítali do budovy CPP ČHMÚ v Komořanech, kde nám Marjan Sandev, Lenka Chrová, Petr Šercl a Martin Pecha dali nahlédnout do prvních výsledků vyhodnocení povodňové situace ze září 2024. Podzimní cyklus uzavřeli 2. prosince 2024 Miloslav Müller a Petr Zacharov z ÚFA AV ČR, kteří zhodnotili letošní rok z hlediska aktivity tornád a hurikánů.

Miloslav Müller

Pobočka Hradec Králové

8. října 2024 RNDr. Ladislav Metelka (ČHMÚ): Systémy umělé inteligence a jejich možné využití v ČHMÚ, Neuronové sítě I

11. prosince 2024 Mgr. Jan Komárek (ČHMÚ): Odkud je písek ze Sahary? Saharská epizoda 29. 3. – 2. 4. 2024

Stanislava Kliegrová

Pobočka Ostrava

7. října 2024 se uskutečnilo promítání a beseda s autory absolventského filmu Zuzany Žurkové (Slezská univerzita v Opavě, obor Multimediální techniky) Klimatická změna nebo katastrofa? Na přípravě filmu se podílelo několik kolegů z ostravské pobočky.

30. prosince 2024 Vás zveme na tradiční (letos již 21. ročník) předsilvestrovskou vycházku ostravské pobočky ČMeS ve Vojkovicích.

Pavel Lipina

Třicetileté jubileum Rady Vědeckých společností: ČMeS představí své aktivity veřejnosti

Rada vědeckých společností České republiky (RVS ČR) vznikla v roce 1995 a již tři desetiletí zastřešuje a podporuje více než 80 vědeckých společností z oblastí přírodních, technických, společenských i humanitních věd. Jejím hlavním cílem je podpora vědeckého výzkumu, šíření výsledků vědy a odborného vzdělávání, a to jak na národní, tak i mezinárodní úrovni. Sdružuje vědce, odborníky a nadšence do různých oborů, čímž vytváří prostor pro výměnu znalostí

a spolupráci mezi akademickými a profesními komunitami.

V roce 2025 oslaví RVS ČR 30. výročí svého založení. Tento milník si připomene účastí na dvou akcích popularizujících vědu. První z nich je Veletrh vědy, který v roce 2025 proběhne ve dnech 5.–7. června na výstavišti PVA v Praze. Jedná se největší popularizační akci Akademie věd ČR, která přibližuje vědu široké veřejnosti formou interaktivních stánků, workshopů a přednášek. RVS zde plánuje představit činnost jednotlivých společností na vlastním stánku, jehož provoz bude financovat.

Konference Ovzduší v ČASe

ČAS je (mimo jiné) zkratka České aerosolové společnosti, která v roce 2024 oslavila 25 let od svého založení. Stal jsem se členem ČAS a poprvé se zúčastnil výroční konference, jejíž netradiční název vyjadřuje letošní spojení s konferencí Ovzduší, pořádanou centrem RECETOX Masarykovy univerzity. Akce se uskutečnila ve dnech 11. až 13. listopadu 2024 v hotelu Devět skal ve Sněžném-Milovech za přítomnosti přibližně 70 účastníků z pracovišť, která se zabývají zejména výzkumem aerosolů a plynů v atmosféře, ochranou kvality ovzduší, zdravotními dopady znečištění, ale i několika představitelů výrobců a distributorů měřicích přístrojů. Na programu bylo 47 příspěvků, přednesených z větší části v angličtině. Pozvání letos přijal prof. Alfred Wiedensohler z Leibnizova institutu TROPOS v Lipsku, který se ve své přednášce věnoval struktuře evropské výzkumné infrastruktury ACTRIS se zaměřením na působnost jejího tematického centra Aerosol In Situ, jehož je ředitelem. Pro podporu mladých vědců vyhlašuje ČAS každoročně soutěž o nejlepší přednášku v této kategorii (Dekati Award), kdy jeden ze sponzorů konference, společnost Dekati, odmění 3 nejlepší příspěvky. Letos se do soutěže přihlásilo 11 uchazečů.

Informace o ČAS (včetně konferenčních sborníků) viz http://cas.icpf.cas.cz/index_cz.php

Pavel Sedlák

Druhou akcí je Týden Akademie věd ČR, který každoročně probíhá v prvních listopadových týdnech. Nabízí veřejnosti možnost nahlédnout do vědeckých pracovišť, laboratoří a observatoří. RVS zde plánuje pořádat v rámci této akce přímo v budově Akademie věd na Národní třídě speciální přednášky a diskuse zaměřené na popularizaci vědy a aktuální výzvy v jednotlivých oborech.

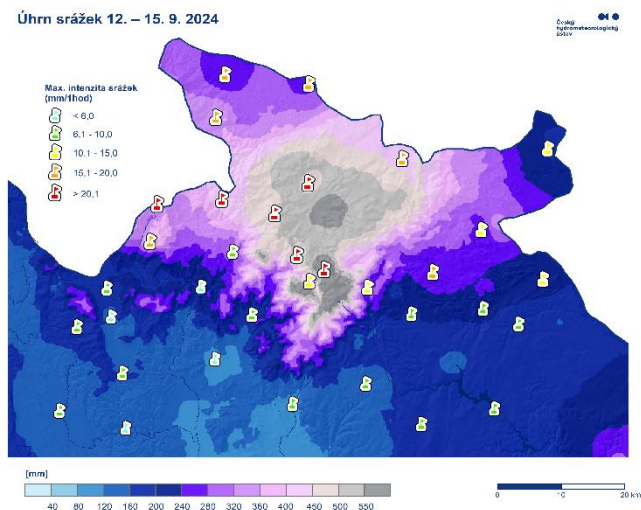
Také Česká meteorologická společnost jako člen Rady vědeckých společností ČR, má jedinečnou příležitost prezentovat se veřejnosti na obou akcích. Pro Veletrh vědy jsme již přihlášení jako zájemci o využití prostor stánku RVS. Plánujeme zde prezentovat naše aktivity, tj. přednáškové cykly pořádané pobočkami ČMeS, celostátní konference, publikace vzniklé za přispění členů ČMeS a také nově vznikající vzdělávací materiály

pro různé věkové skupiny. Tímto nabízíme členům ČMeS zúčastnit se Veletrhu vědy jako účastník a zároveň návštěvník. Uvítáme dobrovolníky, kteří by část dne prezentovali naši společnost návštěvníkům (jedná se o komunikaci jeden na jednoho) a rozdávali materiály na stánku RVS. Ve zbylém čase si mohou sami procházet areál, kde se na ploše okolo 8 200 m² představuje přes 100 expozic jednotlivých ústavů Akademie věd, univerzit, inovačních firem a dalších vzdělávacích institucí. Vědu na vlastní kůži návštěvníci veletrhu zažívají prostřednictvím interaktivních exponátů, vizuálně atraktivních expozic a mobilních laboratoří. Mimopražským přispějeme na cestovné. V případě zájmu prosím napište, klidně už nyní, na mail L.pokorna@frostik.cz.

Lucie Pokorná

Povodně v Česku v září 2024

V září 2024 se na území České republiky a v dalších zemích střední Evropy vyskytla extrémní povodňová situace, která způsobila velké materiální škody a vyžádala si několik lidských životů. ČHMÚ ve spolupráci s dalšími organizacemi zpracovává podrobné vyhodnocení povodňové události, které podchytí příčiny, průběh i dopady povodně a fungování jednotlivých částí systému ochrany před povodněmi. Zpráva o hydrometeorologických aspektech této povodně je od 21. listopadu 2024 k dispozici na portálu Českého hydrometeorologického ústavu.

Obr. 7 Čtyřdenní úhrn srážek za období 12.–15. září 2024.

Nejvyšší srážkové úhrny s největší hydrologickou odezvou, bohužel také škodami a oběťmi na životech byly zaznamenány v Jeseníkách, na Krnovsku a Opavsku. V severní části Jeseníků byly srážkové úhrny nejvyšší. Za čtyři dny (12. až 15. září 2024) byly zaznamenány následující srážkové úhrny: 695,6 mm Švýčárna, 605,8 mm Bělá pod Pradědem, Adolfovice, 549,1 mm Lipová-lázně, 546,2 mm Lipová-lázně, Pomezí, 510,9 mm Rejvíz, 508,0 mm Heřmanovice, 486,6 mm Červenohorské sedlo, 472,5 mm Jeseník, 472,5 mm Kamienica (Polsko), 467,5 mm Šerák,

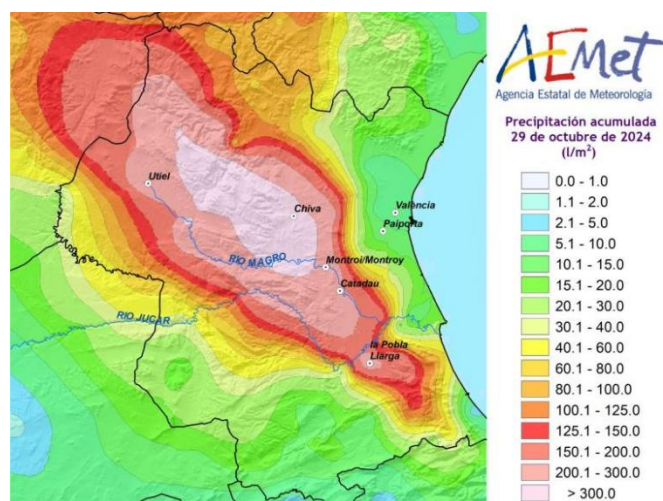
465,9 mm Biskupská kupa, 460 mm Bělá pod Pradědem a 452,6 mm Snieznik Klodzki (Polsko).

Zcela mimořádné byly i zaznamenané maximální denní úhrny srážek. Na stanici Švýčárna byl naměřen 14. září 2024 denní úhrn srážek 385,6 mm. Byl tak překonán dlouholetý český denní srážkový rekord (345,1 mm z 29. července 1897, který byl naměřen na stanici Bedřichov, Nová Louka (780 m n. m.)). Bylo tak překonáno i dosavadní jesenické maximum denního úhrnu srážek (240,2 mm dne 9. července 1903 v Nové Červené Vodě). Stanice na Švýčárně je provozována Výzkumným ústavem lesního a vodního hospodářství (<https://www.vulhm.cz/>) od 1. října 2020 v nadmořské výšce 1306 m n. m. Další významné denní úhrny srážek 14. září 2024 byly zaznamenány: 337,3 mm Bělá pod Pradědem, Adolfovice, vodárna, 305,3 mm Lipová-lázně, 284,9 mm Lipová-lázně, Pomezí, 283,0 mm Heřmanovice, 261,7 mm Červenohorské sedlo, 254,5 mm Kamienica (Polsko), 249,6 mm Jeseník a 248,8 mm na stanici Šerák. Více informací naleznete na: <http://www.cmes.cz/web/2024/10/11/nove-denni-srazkove-maximum-v-cesku/>.

Pavel Lipina

Povodně ve Španělsku v říjnu a listopadu 2024

Na přelomu října a listopadu 2024 postihly intenzivní deště jihovýchodní Španělsko. Vyvolaly rychlou hydrologickou odezvu v povodích řek Magro, Turia a Poyo. Přívaly bahnitě vody při následných přívalových povodních proměnily ulice v řeky, zničily domy a smetly mosty a vozidla. Obzvláště těžce byl zasažen region Valencie. Příčinou byly konvektivní bouře, tvořící se v oblasti s výrazným vertikálním střihem větru a advekcí teplého vlhkého vzduchu po přední straně výškové cyklony nad Marokem a jižním Španělskem. Na mnoha místech spadlo více než 300 mm srážek za jeden den. Meteorologická stanice v Chiva zaznamenala podle španělské meteorologické služby (AEMET) 491 mm srážek za 8 hodin, což byl vyšší úhrn srážek než za předchozích 20 měsíců (obr. 8).

Obr. 8 Jednodenní úhrn srážek v provincii Valencia ve Španělsku dne 29. 10. 2024 (zdroj: AEMET).

Nedaleká stanice Turís Mas de Calabarra naměřila rekordních 771,8 mm srážek za 14 hodin, přičemž 184,6 mm spadlo za pouhou jednu hodinu, za třicet minut to bylo 102,8 mm a za deset minut dokonce 42,0 mm. Následky byly katastrofální. Povodně způsobily smrt nejméně 220 lidí a další desítky jsou stále pohřešovány. Desetitisíce lidí ve Valencii a okolí byly bez elektrické energie a doprava byla zcela ochromena. Španělská vláda vyhlásila třídní státní smutek. Tato událost se zařadila mezi největší přírodní katastrofy na území Španělska z hlediska počtu obětí. Přestože první varování přišlo již 25. října 2024 ze strany AEMET, bohužel špatná příprava a následná reakce na vzniklou situaci ze strany regionální i národní vlády pravděpodobně významnou měrou přispěla k vysokým obětem na životech.

V následujících dnech se situace ve Španělsku opakovala, a to hned v několika regionech: např. v Cartaye napršelo 117 mm za méně než 3 hodiny, z toho 70 mm za pouhou hodinu, na letišti v Jerezu napršelo 114,8 mm za 24 hodin. V Barceloně bylo uzavřeno letiště a zastaveny vlakové spoje. Na mnoha místech byl nařízen zákaz vycházení, byly uzavřeny školy, obchody, sportoviště atd., a to především pod vlivem předešlých událostí ve Valencii. V oblasti Andalusie, resp. regionu Málagy, spadlo více jak 180 mm srážek za 12 hodin. Tisíce lidí byly evakuovány z ohrožených oblastí.

Nárůst intenzivních srážek v oblasti Španělska, resp. Středomoří souvisí se změnami klimatu. U dopadů jednotlivých katastrof hraje velkou roli i řada dalších faktorů, jako je urbanizace, hospodaření s půdou a vodou, chudoba či v případě Valencie ne dost včasné varování obyvatelstva.

Jev, který tuto situaci zapříčinil, se nazývá ve španělštině DANA (Depresión Aislada en Niveles Altos, „izolovaná tlaková níže ve vyšších vrstvách atmosféry“), popř. Gota Fría, „studená kapka“. V češtině těmto pojmům odpovídají termíny odtržená, popř. odštěpená cyklona a kapka studeného vzduchu). Útvar je spojen s výraznými projevy počasí, a to především s intenzivními nefrontálními srážkami. Často se objevuje během podzimu ve Středomoří, kdy v blízkosti zemského povrchu je přítomen teplý vzduch, který je poháněn vysokou vlhkostí ze stále teplého Středoziemního moře. Instabilita, která vznikne vpádem studeného vzduchu v horních vrstvách atmosféry, vede ke vzniku mohutné konvektivní oblačnosti s intenzivními přívalovými dešti, které často vyvolají rychlou hydrologickou odezvu. Systém, který vznikne nad danou oblastí, zde může několik dní přetrvávat. Podobný systém způsobil zničující povodně v září 2023 v Řecku a po „přesunu“ do Libye způsobil kolaps přehrad a následné povodně zapříčinily velké oběti na životech.

Olga Halášová

Meteorologická a jiná výročí v roce 2025

Výročí (organizace)

- Před 60 lety, 28. září 1965 byla založena Československá bioklimatologická společnost.

- 120. výročí meteorologické observatoře na Milešovce, kterou v současnosti spravuje ÚFA AV ČR

Výročí narození

V lednu vzpomeneme 135 let od narození profesora PhDr. et RNDr. h. c. Františka Vitáska, doktora geografických věd a člena korespondenta ČSAV (*1890), 110 let od narození Juraje Jurkoviče (*1915), 105. výročí narození RNDr. Jaroslava Červeného (*1920), 100 let, kdy se narodil doc. Ing. Bohuslav Kešner, CSc. (*1925), 95 let by oslavil prof. Ing. Vladimír Coufal CSc. (*1930), 95 let MUDr. Ladislav Hodějovský (*1930), 95 let Ing. Ladislav Šrámek, CSc. (*1930), 90 let RNDr. Aleš Gottwald, CSc. (*1935), 90 let RNDr. Vladimír Brůžek (*1935), 75 let prof. Jean-Francois Geleyn (*1950), vzpomeneme také 70 let, kdy se narodila RNDr. Milena Ferebauerová (*1955).

V únoru by oslavil 115 let MUDr. Miloslav Pastrňák (*1910), 115 let Josef Tatýrek (*1910), 105 let Matej Štefek (*1920), 100 let MUDr. Alois Kubík (*1925), 90 let RNDr. Ladislav Rychetský (*1935), 90 let RNDr. Miroslav Zeman (*1935), 80 let, kdy se narodil Ing. Jiří Habersberger (*1945), 80 let od narození Ing. Františka Chylíka (*1945), 80 let kdy se narodil Ing. Josef Kotrnek (*1945), 80 let od narození RNDr. Františka Sochora (*1945), a 60 let od narození Miroslava Vyšného (*1965).

V březnu by oslavil 105 let Dr. Bořivoj Novák (*1920), 90 let Ing. Josef Pitner (*1935), 85 let Dagmar Motýčková (*1940), 85 let doc. PhDr. Josef Procházka, CSc. (*1940) a 75 let Antonín Vojvodík (*1950).

V dubnu si připomeneme 125. výročí narození prof. RNDr. Mikuláše Končeka, DrSc., zakládající člen společnosti a čestný člen (*1900), 120 let by oslavil prof. Dr. Ferdinand Steinhäuser (Rakousko), čestný člen společnosti (*1905), 105. výročí od narození Františka Kaválky (*1920), 100 let by měl Luděk Andrlík (*1925), 100 let by oslavil prof. Vlastimil Bělohlávek (*1925), 95 let prof. Ing. Vladimír Havlíček, DrSc. (*1930), zakládající člen společnosti, 95 let Ing. Milan Kuchařík (*1930), 85 let doc. RNDr. Jaroslava Kalvová, CSc. (*1940), 85 let RNDr. Miloslav Cícha (*1940) a 65 let oslaví RNDr. Karel Stránský (*1960).

V květnu by oslavil 115 let Vladimír Jakl (*1910), 100 let Ing. Dr. Vladimír Zacha (*1925), 95 let RNDr. Eva Čechová, CSc. (*1930), 95 let prof. RNDr. Karel Pěč, CSc. (*1930), 95 let Ing. Antonín Svoboda (*1930), 90 let RNDr. Alžběta Otrubová (*1935), 85 let Ing. Pavel Šteberla, CSc. (*1940), 75 let uplyne od narození RNDr. Jiřího Kalibery, CSc. (*1950) a 70 let by oslavil doc. RNDr. Josef Brechler, CSc. (*1955).

V červnu vzpomene 100 let, kdy se narodila MUDr. Štěpánka Švorcová, CSc. (*1925), 95 let od narození RNDr. Vasilu Strachoty (*1930), 95 let by oslavila RNDr. Nina Věková, CSc. (*1930), 70 let oslaví Ing. Antonín Hruška (*1955).

V červenci by oslavil 145 let prof. PhDr. Bedřich Šalamon (*1880), 120 let prof. Zdeněk Sekera (*1905), 120 výročí narození Dr. Jana Černého (*1905), 115 let od narození Dr. Františka Nekováře (*1955), 105 let by oslavil Ing. Antonín Matěna, CSc. (*1920), 90 let od narození RNDr. Lubomíra Hodana (*1935), 90 let by oslavil Ing. Jiří Vašina (*1935), 75 let od narození Ing.

Zdenka Elfenbeina (*1940), 70 let od narození pplk. RNDr. Jozefa Lukačoviče (*1945),

V srpnu uplyne 100 let, kdy se narodil MUDr. Jaroslav Kubík (*1925), 95 let Ladislav Barchánek (*1930), 95 let Ing. Vladimír Matějka (*1930), 95 let by oslavil Václav Volf (*1930), 95 let MUDr. Viliam Baláž (*1930), 95 let Gustáv Otruba (*1930), 95 let MUDr. Vladimír Slávka (*1930), 80 let Štefan Tóth (*1945), 80 let Ing. Jan Turjanica (*1945), 75 let oslaví RNDr. Naděžda Růžicková (*1950), 60 let oslaví Ing. Zdeněk Žalud (*1965) a 60 let také oslaví prof. RNDr. Vít Voženílek, CSc. (*1965).

V září vzpomene 95 let, kdy se narodil František Pavlas (*1930), 90 let by oslavila prom. geogr. Natálie Slabá (*1935), 85 let oslaví prof. RNDr. Pavel Prošek, CSc. (*1940), 80 let Jaromír Psota (*1945), 75 výročí od narození Ing. Ladislava Doseděla (*1950).

V říjnu uplyne 105 let od narození Jaroslava Uhra (*1920), 105 let by se dožil Michal Slezák (*1920), 90 let kdy se narodil RNDr. Vladimír Vondráček (*1935), 90 let Milan Olejník (*1935), 80 let od narození Milana Dolejše (*1945), 80 let od narození Ing. Jana Dolejše, CSc. (*1945), 80 let Antonín Žalský (*1945), 75 let oslaví Jarmila Palkovská (*1950).

V listopadu by oslavil 95 let doc. RNDr. Otakar Zikmunda CSc. (*1930), 90 let Jaroslav Kratochvíl (*1935) a 60 let oslaví Ing. Pavel Hampl (*1965).

V prosinci by oslavil 100 let RNDr. Ladislav Křivský, CSc. (*1925), zakládající člen společnosti, 100 let by oslavila Vlasta Reinová (*1925), 100 let by oslavil prom. geogr. Sylvestr Slabý, CSc. (*1925), 100 let RNDr. Margita Kurpelová, DrSc. (*1925), 100 let Kamila Kadulová (*1925), 95 let RNDr. Bohdan Štengl (*1930), 90. narozeniny by oslavil RNDr. Vilibald Kakos, (*1935), 85 let RNDr. Ivana Nemešová, CSc. (*1940), 85 let RNDr. Eva Urbanová (*1940), 80. výročí narození Ing. Jany Jarošové (*1945), 80 let, kdy se narodil František Ujházy (*1945), 60 let by oslavil Vladimír Ondruch (*1965).

V roce 2025 si připomeneme 120 let, kdy se narodil Ing. Dr. Miroslav Čermák (*1905), 100 let, kdy se narodil Luděk Andrlík (*1925).

Výročí úmrtí

V lednu před 60 lety zemřel Antonín Bečvář (†1965), před 45 lety zemřel prof. Ján Popálený (†1980), 40 let, kdy zemřel Ing. Jaroslav Čulík (†1985), 5 let uplyne od úmrtí doc. RNDr. Jaroslava Kalvová, CSc. (†2020).

V únoru to bude 25 let kdy zemřel RNDr. Štefan Petrovič, čestný člen společnosti (†2000).

V březnu uplyne 20 let kdy zemřel RNDr. Miroslav Škoda, CSc. (†2005), před 15 lety zemřel doc. RNDr. Otakar Zikmunda, CSc., čestný člen společnosti (†2010).

V dubnu si připomeneme 45 výročí úmrtí Josefa Kaválka (†1985).

V květnu si připomeneme 10 let od úmrtí Jarmily Reinhartové (†2015).

V červnu uplyne 50 let od úmrtí prof. RNDr. Stanislava Brandejse (†1975).

V červenci uplyne 60 let od úmrtí Jaroslava Maňáka (†1965), 55 let od úmrtí Bohuslava Chalupy (†1970), 10

let od úmrtí dr. Ladislava Házy (†2015), 10 let od úmrtí doc. RNDr. Dušana Závodského, CSc. (†2015).

V srpnu uplyne 70 let od úmrtí profesora PhDr. Rudolfa Schneidera (†1955) a 65 let od úmrtí Oldřicha Kostky (†1960).

V říjnu uplyne 30 let od úmrtí Františka Stuchlíka (†1995), 10 let od úmrtí RNDr. Zdenka Smolíka, CSc. (†2015) a uplyne 5 let od úmrtí Mg. Jiřího Haase (†2020).

V listopadu uplyne 35 let od úmrtí RNDr. Václava Jírovského (†1990).

V prosinci uplyne 20 let od úmrtí RNDr. Jiřího Förchtgotta (†2005), zakládajícího člena společnosti, 20 let kdy zemřel RNDr. Rudolf Koubek (†2005), 20 let kdy zemřel RNDr. František Pechala, DrSc. (†2005).

V roce 2025 to bude 35 let, kdy zemřel Rostislav Hroza (†1990), 35 let Milan Rízner (†1990).

Přehled těchto výročí naleznete na stránce společnosti: <http://www.cmes.cz/web/2024/12/14/meteorologicka-vyroci-v-roce-2025/>, kde jsou také uvedena „kulatá“ jubilea výročí narození nebo úmrtí významných fyziků, matematiků, přírodovědců a dalších osobností majících vztah k meteorologii.

Jubilanti společnosti v roce 2025

95 let doc. RNDr. Jaroslav Kopáček, CSc. (čestný člen společnosti a laureát ceny prof. Stanislava Hanzlíka)

90 let RNDr. Jan Strachota (čestný člen společnosti)

80 let Mgr. Eva Žížková CSc., Ing. František Gregar

75 let RNDr. Ladislav Juránek, CSc., Zdeněk Černoch, Jarmila Palkovská

70 let Pavel Mairich, RNDr. Milena Ferebauerová, Ing. Jaroslav Hintermüller

60 let RNDr. Jan Kráčmar, RNDr. Taťána Míková,

RNDr. Martin Janoušek, Mgr. Libor Černíkovský,

RNDr. Anna Valeriánová, Dr. Ing. Martin Možný, Ing.

Lenka Stašová

Odešli z našich řad

Dne 19. února 2024 nás opustil dlouholetý člen společnosti, pozorovatel a vedoucí profesionální meteorologické stanice Přibyslav pan Josef Šlezinger.

Dne 18. dubna 2024 odešel RNDr. Mojmír Prokop ve věku dožitých 96. narozenin.

Dne 23. srpna 2024 zemřela po těžké nemoci ve věku 88 let dlouholetá aktivní členka společnosti paní Natálie Slabá, p. g. Čest jejich památce

Pavel Lipina

Příjemné prožití Vánočních svátků ve zdraví, osobní spokojenosti, bez zbytečného stresu a za příjemného počasí přeje předsednictvo ČMeS

Informační věstník ČMeS, adresa: 143 06 Praha 4, Na Šabatce 17. Za obsah odpovídá Pavel Lipina a Olga Halásová. Neprošlo jazykovou úpravou. Neprodejný výtisk. Informace o ČMeS najdete na adrese <http://www.cmes.cz>.